

УДК 351.83:323:364.14(477)

Л. Пасєка

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО І ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОЇ СІМЕЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Проаналізовано сучасну теоретичну основу дослідження організаційного і правового механізмів державної сімейної політики в Україні через уточнення і доповнення понять “сімейна політика” і “державна сімейна політика”. На основі узагальнення доробків вітчизняних та зарубіжних дослідників уточнено принципи осмислення об’єкта, предмета та мети механізмів управління у сфері державної сімейної політики.

Ключові слова: механізми державного управління, сім’я, сімейна політика, державна сімейна політика.

В умовах нестабільного суспільства, що трансформується, руйнування старих і створених нових соціальних зв’язків, суспільних відносин, які диктуються ринком, сім’я стає унікальним консолідуючим та інтегруючим началом, протистоїть деструктивному соціальному протиборству і напруженості. Тому держава повинна бути зацікавлена в стабільній, функціональній сім’ї, здатній виробляти і оновлювати ефективну життєву стратегію, забезпечувати не тільки власне виживання у складних умовах соціально-економічного реформування, але й успішно розвиватися. Прогресивний світовий досвід показує, що інституційні проблеми сім’ї ефективно вирішуються за допомогою спеціально організованої і закріпленої правом системи механізмів здійснення державної сімейної політики. Суспільна значущість цієї системи обумовлена специфічними проблемами сім’ї, потребами суспільства у більш повній і ефективній реалізації сім’єю своїх соціальних функцій, в оптимізації діяльності інших соціальних інститутів, насамперед держави, в інтересах сім’ї. Тому, відповідно до Концепції державної сімейної політики, її метою в Україні визначено забезпечення сприятливих умов для всебічного розвитку сім’ї та її членів, найповнішої реалізації сім’єю своїх функцій і поліпшення її життєвого рівня, підвищення ролі сім’ї як основи суспільства [1]. На жаль, дефініція “державна сімейна політика” цей документ, як й інші нормативно-правові акти, не містить, хоч тут вживаються словосполучення “державна сімейна політика”, “сімейна політика” та “політика держави щодо сім’ї”. На нашу думку, дослідження змістового наповнення цих термінів, а також розгляд пов’язаних із ними важливих елементів можуть посприяти повнішому осмисленню теоретичної основи організаційного і правового механізмів забезпечення державної сімейної політики, що й зумовлює актуальність цієї статті.

Теоретичні засади механізмів державного управління у сфері сімейної політики були предметом вивчення як вітчизняних учених – С. Толстоухової, А. Мішина, І. Чеховської, С. Ничипоренко, І. Семенець-Орлової, Л. Мельничук, С. Вакуленко, так і зарубіжних науковців – А. Антонова, А. Вишневського, Г. Клімантової, С. Дармодехіна, А. П’янова, Ш. Камерман, А. Кан, G. Esping-Andersen, D. Coleman.

Метою статті є дослідження теоретичної основи організаційного і правового механізмів державної сімейної політики в Україні та осмислення принципів їх застосування, а також управлінських завдань, на виконання яких вони спрямовані.

У країнах Західної Європи термін “сімейна політика” вперше з’явився у 40-х рр. ХХ ст. під час дискусій про соціальну політику, хоча перші управлінські заходи, спрямовані на підтримку сім’ї, були здійснені у Франції та Швеції ще наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. [2]. Першу спробу тлумачення терміна “сімейна політика” здійснили дослідники Ш. Камерман і А. Кон. У праці про сімейну політику, державу і сім’ю ними були визначені країни з явною і прихованою сімейною політикою. Дослідники вважали, що “явна” сімейна політика існує в країні, де на державному рівні визначена, врегульована законодавством та інституційно закріплена концепція сімейної політики. При цьому сім’я як соціальний інститут є об’єктом політичних дискусій, а політичні цілі стосовно сім’ї офіційно сформовані та публічно обговорюються суспільством. За “прихованої” сімейної політики наведені вище характеристики відсутні, немає законодавчо закріпленої політики щодо сім’ї, але можуть бути добре розвинені інші напрями державної соціальної політики, пов’язані з сім’єю та опосередковано спрямовані на неї. Однак цілі цих напрямів різні і, зазвичай, не зосереджені безпосередньо на вирішенні проблем сім’ї [3].

До середини 80-х рр. ХХ ст. термін “сімейна політика” майже не вживався у науковій літературі і суспільно-політичній лексиці, не використовувався у соціально-демографічних дослідженнях і не був предметом спеціального наукового аналізу. У соціологічній літературі того часу мова йшла лише про соціальну політику стосовно сім’ї, а сім’я розглядалася як об’єкт соціальної політики [4]. Дефініція “сімейна політика” не була представлена ні в Багатомовному демографічному словнику, підготовленому під егідою Міжнародного союзу по вивченню народонаселення (англійська версія вийшла у 1982 р.), ні у Демографічному енциклопедичному словнику, виданому у 1985 р., ні в енциклопедичному словнику “Народонаселення” [5]. Не було визначення терміну “сімейна політика” й в українських енциклопедіях та словниках.

Після проведення у 1988 р. у м. Юрмала (Латвія) регіонального демографічного семінару з проблем сімейної політики термін “сімейна політика” досить широко починає вживатися у документах ООН та інших міжнародних організацій, у нормативних актах багатьох країн світу. Також розпочалася активна розробка змісту сімейної політики, її цілей, форм і методів, принципів та напрямів.

Наприкінці 80-х рр. ХХ ст. у тодішньому СРСР термін “сімейна політика” став активніше використовуватися поряд із більш звичними термінами, зокрема такими як: “політика населення”, “демографічна політика”, “планування сім’ї”. У преамбулі проекту державної програми “Сімейна політика в СРСР у 90-і роки” зазначалося, що активна сімейна політика, спрямована на поліпшення соціальних, економічних і моральних умов виконання сім’єю її функцій, повинна стати найважливішою складовою частиною всієї соціальної політики держави в СРСР [6]. Зазначеною програмою були визначені основні принципи, на яких мала ґрунтуватися державна сімейна політика у 90-х рр. ХХ ст., зокрема: суверенітет сім’ї, суверенітет особистості, розширення свободи вибору, опори на власні сили, соціального захисту сім’ї, соціального партнерства та диференційованості політики. Однак у програмі не давалося чіткого визначення понять “сімейна політика” та “державна сімейна політика”.

У контексті усвідомлення ролі сім’ї в суспільстві, науковці роблять спроби довести необхідність здійснення цілеспрямованої державної сімейної політики, показують її місце в системі соціальної політики, обґрунтовують її взаємозв’язок із соціально-демографічною політикою, з проблемою планування сім’ї тощо. Зарубіжні дослідники ґрунтуються на двох підходах до визначення сімейної політики: вузькому і широкому її тлумаченні [7]. Згідно з вузьким визначенням, сімейна політика – це допомога і послуги, які стосуються

винятково сімейної пари з дітьми або ж батьків-одинаків та містять грошову і натуральну допомогу, зокрема: грошові допомоги (допомога багатодітним, житлові дотації, стипендії на освіту тощо); непряма державна підтримка (наприклад податкові пільги, субсидії); декретна відпустка і відпустка по догляду за дитиною; система закладів по догляду за дитиною. Отже, такий підхід передбачає переважно матеріальну підтримку. Згідно з широким визначенням, сімейна політика охоплює всі напрями державної політики, які спрямовані на сім'ю як на інституційну чи соціальну групу і потенційно торкаються її благополуччя. Сюди належать громадський транспорт, імміграція, харчування тощо. Окрім того, включаються й заходи політики, спрямовані на індивідумів, що виступають у ролі членів сім'ї. Таке трактування сімейної політики включає в себе широкий діапазон напрямів, зокрема й нетрадиційні компоненти: допомоги по догляду за людьми похилого віку; пенсійний внесок для людей із сімейними обов'язками; політику, яка має місце на ринку праці (гнучкий графік, робота за допомогою телефону, Інтернет); сімейне законодавство (шлюбне законодавство; законодавчі акти, що регулюють процес розлучення; права пари, що разом мешкає; законодавство, що підтримує права дитини; дитячий закон добробуту; законодавство про аборти і контрацепції; законодавство щодо малолітніх правопорушників); послуги (освіта; здоров'я; захист приниженого (ображеного) подружжя, дитини; служби обслуговування дітей); інші види соціальної політики (суспільний транспорт; імміграційне законодавство; підтримка безробітних і дотації; навчання та підвищення кваліфікації).

Визначення терміна "сімейна політика" у європейських країнах суттєво відрізняються залежно від самої країни та її рівня розвитку. Наприклад, одне з визначень, прийнятих у Польщі, гласить: сімейна політика – це комплексна політика, яка ґрунтується на афірмації сім'ї з метою повної поваги до кожної особи, що її творить, та гармонійного розвитку суспільства, яке є сумою сімей [8], а інше: сімейна політика – це допомога і підтримка сім'ї з боку держави, самоврядування та суспільства [9]. Загалом у країнах ЄС загальноприйнятною вважається дефініція, що сімейна політика – це комплекс юридичних норм, дій і засобів, здійснюваних державою з метою створення сприятливих умов для сім'ї, її виникнення, правильного функціонування і здійснення нею всіх важливих суспільних ролей [10]. Таке визначення сімейної політики означає, що сім'я є основною і найважливішою соціальною інституцією держави. Сімейна ж політика передбачає систему заходів, а не одноразові, окремі дії. Держава повинна надавати сім'ї допомогу на основі принципу субсидіарності.

Досить широко досліджується проблема державної сімейної політики на пострадянському просторі. Мету сімейної політики вчені вбачають у забезпеченні інтересів сім'ї (С. Захаров), створенні умов для її успішного функціонування і розвитку (Н. Зверева, А. Кузьмін), сприянні її самоорганізації, самозабезпечення (В. Луків), досягненні щастя і благополуччя (Н. Римашевська, Р. Татевосов) [11]. При визначенні підходів, що є основою здійснення сімейної політики, науковці дотримуються різних поглядів. Наприклад, В. Слізаров виділяє нейтральну політику, що підтримує всі сім'ї; політику, орієнтовану на соціально вразливі категорії сімей; політику – стимулюючу функцію дітонародження. Інші вважають, що єдиної сімейної політики немає і не може бути, а є безліч політик, які відображають специфіку функцій сім'ї і наук, що вивчають ці функції [12].

Більшістю дослідників, як слушно зазначає О. Кучмаєва, була підтримана ідея про необхідність виділення "сімейного аспекту" в процесі діяльності органів влади. "Сімейний аспект", на думку експертів, повинен полягати у забезпеченні пріоритету сім'ї як об'єкта

соціальної політики (В. Слізаров), обліку впливу всіх напрямків політики на сім'ю (І. Герасимова), проведенні фамілістичної експертизи (Н. Зверева), створенні сімейного сектора економіки, сімейного виробництва (А. Антонов, А. Кузьмін), реалізації спеціальних програм розвитку соціокультурних норм родинності, систем домашнього виховання (А. Антонов), сімейних форм відпочинку (Н. Римашевська, Е. Кожевников, А. Сінельников) [13 – 16].

Багато науковців у своїх дослідженнях використовують як термін “сімейна політика”, так і термін “державна сімейна політика”, однак трактують їх по-різному, використовують різні підходи до їх розуміння. На думку А. Антонова, сімейна політика – це діяльність держави, політичних партій, громадських організацій, груп інтересів тощо, спрямована на відродження родини, сімейного способу життя, втраченої на тривалому історичному шляху фамілістичної культури суспільства, повернення родині органічно властивих їй соціальних функцій. Тобто, сімейна політика спрямована на зміцнення сім'ї як соціального інституту. Також ця політика повинна бути зорієнтована на зміну всього устрою сучасної цивілізації, по суті антисімейної, ворожої сім'ї, несприйнятливої до її проблем і хвороб [17]. Цей підхід, що базується на кризовій концепції державної сімейної політики, впливає з негативної оцінки всіх змін, що відбуваються в інституті сім'ї у контексті розвитку ринкової економіки індустріального і постіндустріального суспільства та виходить з необхідності перебудови держави і всіх соціальних інститутів в інтересах традиційної повної багатодітної сім'ї, всебічного зміцнення і розвитку сімейного способу життя, забезпечення пріоритету інтересів сім'ї над інтересами держави та індивіда.

Прихильник модернізаційної концепції державної сімейної політики А. Вишневський вважає, що трансформація сім'ї здійснюється в рамках процесу модернізації, зміни традиційного типу родини сучасністю і загалом має позитивну спрямованість. Він визначає сімейну політику як сукупність цілеспрямованих впливів на існуючі в суспільстві відносини з приводу сім'ї та соціальні інститути, що впливають на її функціонування. Мета сімейної політики – забезпечення найбільш сприятливих соціальних, економічних і моральних умов для вільного розвитку кожної сім'ї, найкращого виконання нею своїх функцій. На думку А. Вишневського, сімейна політика – це особлива сфера соціальної політики, покликана забезпечити нову рівновагу між особистістю, сім'єю та суспільством на принципах свободи особистості, рівноправності і партнерства, а також організувати та координувати діяльність соціальних інститутів, що забезпечують взаємодію сім'ї і суспільства у всіх напрямках функціонування сім'ї [18]. Г. Рахманова вважає, що в сучасних умовах сімейна політика повинна розглядатись як складова соціальної політики, як цілеспрямована діяльність держави та інших інститутів, спрямована на забезпечення соціальної безпеки сім'ї, її добробуту, створення необхідних умов для її функціонування і успішного виконання соціально значущих функцій, головними з яких є репродуктивна та соціалізуюча [19].

С. Дармодехін [20] і А. П'янов [21] визначають державну сімейну політику як самостійний напрям соціальної політики, що є системою комплексної діяльності держави, спрямованої на соціальний інститут сім'ї з метою його зміцнення та розвитку, захисту інституціональних прав та інтересів сім'ї, забезпечення її незалежності, відносної автономії та благополуччя, а також активізації її суб'єктної ролі в соціальному просторі, у якому держава та сім'я виступають як рівноправні суб'єкти-партнери. Г. Клімантова вважає, що державна сімейна політика доповнює інші, більш значні для сім'ї сфери соціальної політики спеціальними заходами, адресованими безпосередньо сім'ї як соціальному

інституту. Державна сімейна політика регулює відносини між сім'єю як особливою соціальною групою та державою, а також між індивідами всередині сім'ї щодо реалізації сім'єю своїх функцій [22]. Деякі вчені (А. Аверін, А. Храмцов, І. Труфанов, М. Хмелева) ототожнюють сімейну політику з соціальним захистом і зводять її до державних допомог, компенсацій, пільг, а тому й розглядають її як систему заходів допомоги сім'ям з дітьми. Інші, здебільшого демографи, включають сімейну до складу демографічної (або соціально-демографічної) політики, що значно звужує значення політики щодо сім'ї, зводить її практично до репродуктивної функції, обмежує можливості впливу на інші напрями соціальної політики [23].

Безумовно, що сімейна політика повинна бути безпосередньо пов'язана зі зміцненням соціального інституту сім'ї, захищати його інтереси і права в процесі суспільного розвитку, що дає змогу виявити і вирішити специфічні проблеми сім'ї. Однак ототожнення соціальної політики із сімейною не є правомірним, оскільки може призвести фактично до заперечення останньої. Також, при співставленні сімейної та демографічної політики необхідно враховувати, що репродуктивна функція – це лише одна з багатьох функцій сім'ї. Тому, демографічна політика або формується і реалізується державою як самостійний напрям соціальної політики, або є однією з найважливіших складових державної сімейної політики, а не навпаки.

На відміну від українського, законодавство Російської Федерації, наприклад, містить офіційне тлумачення поняття державної сімейної політики. В Указі Президента РФ "Про основні напрямки державної сімейної політики" зазначено, що державна сімейна політика є складовою соціальної політики Російської Федерації та цілісною системою принципів, оцінок та заходів організаційного, економічного, правового, наукового, інформаційного, пропагандистського та кадрового змісту, спрямованих на поліпшення умов і підвищення якості життя сімей. Визначено також об'єкт державної сімейної політики, яким є проста сім'я, що складається з подружньої пари з дітьми або без них, а також неповна сім'я [24]. Нормативне закріплення визначень свідчить про зацікавленість державної влади у формуванні та реалізації цілеспрямованої державної сімейної політики.

Для формування офіційної парадигми державної сімейної політики в Україні Державний інститут розвитку сім'ї та молоді пропонує доповнити Концепцію державної сімейної політики в частині визначення терміна "державна сімейна політика" як ціннісно-зорієнтованої системи діяльності держави, спрямованої на соціальний інститут сім'ї з метою його формування, укріплення та розвитку. Саме ж визначення терміна "державна сімейна політика" та його змістове наповнення залежить від багатьох чинників. Найголовнішим із них є розуміння того, які саме сім'ї потребують державної допомоги та яку ідеологію щодо сім'ї підтримує та поширює держава. Така ідеологія розуміється як система поглядів, цінностей та настанов, за допомогою яких усвідомлюються/аналізуються соціальні проблеми та визначаються цілі й способи діяльності, спрямованої на утвердження чи зміну суспільних відносин та соціальних феноменів (зокрема – громадянських шлюбів). Розроблення, оприлюднення та суспільне схвалення такої ідеології є відправною точкою для формулювання концептуальних засад державної сімейної політики як цілісної науково-практичної системи [25].

Деякі вітчизняні науковці пропонують власне тлумачення поняття "державна сімейна політика". І. Чеховська визначає сімейну політику як цілеспрямовану діяльність державних органів й інших соціальних інститутів, покликану створювати оптимальні умови для виконання сім'єю її функцій, гармонізувати відносини між особою, сім'єю і

суспільством [26]. Водночас державна сімейна політика визначається як самостійний напрям соціальної політики, система комплексної діяльності держави, спрямована на соціальний інститут сім'ї з метою збереження, зміцнення і розвитку, захисту інституційних прав та інтересів, активізації суб'єктної ролі, забезпечення суверенітету та добробуту сім'ї на підставі правового регулювання її відносин із державою. С. Ничипоренко зазначає, що державна сімейна політика – це відносно відособлена частина соціальної політики, що впливає на функціонування сім'ї (як одного із суспільних інститутів) та індивіда (як носія сімейних ролей, що він виконує поряд із іншими соціальними ролями). Така політика спрямована на самореалізацію та самостійне вирішення проблем, з якими зіштовхується сім'я [27]. Сімейна політика можлива лише як діяльність зі створення та реалізації програм нового типу, за взаємовигідним для всіх використанням ресурсів та можливостей, якими володіє кожен із учасників, для досягнення погоджених цілей, інтересів і потреб. С. Вакулєнко визначає сімейну політику як цілісну систему заходів соціального, економічного, правового, організаційного змісту, спрямованих на удосконалення функціонування соціального інституту сім'ї загалом, а також на поліпшення життєдіяльності окремих сімей” [28]. На нашу думку, запропоновані визначення, що відображають переважно функціональний аспект, потребують доповнення в частині відображення комплексної діяльності у цій сфері держави як системи.

У науці державного управління термін “державна сімейна політика”, частково представлений у визначенні, яке дає Енциклопедія державного управління. Тут подана дефініція: “політика сімейна” – цілеспрямована діяльність, спрямована на розвиток сімейно-шлюбних відносин, створення умов для повноцінного та успішного виконання сім'єю своїх основних функцій, задоволення потреб та інтересів сімей [29]. Однак, відсутність у цій дефініції слова “державна” не дає можливості до кінця зрозуміти, хто здійснює зазначену діяльність та що є об'єктом цієї політики.

Аналіз наукових підходів до визначення понять “сімейна політика”, “державна сімейна політика” дає можливість зробити висновок про те, що загальноприйнятих дефініцій наразі немає. Водночас дослідники не наполягають на однозначному трактуванні термінів та розглядають, наприклад, сімейну політику і як окрему галузь соціальної політики, і як політику тотожну соціальному захисту, і як галузь одночасно і соціальної, і демографічної політики та акцентують увагу, залежно від професійних інтересів, на демографічних, соціальних, економічних, культурних, медичних, виховних та інших аспектах. Безумовно, що сім'я може і повинна бути об'єктом міждисциплінарного підходу, адже знання про сім'ю, її проблеми і закономірності розвитку, отримані соціологами, демографами, економістами створюють інформаційну та методологічну основи для формулювання цілей і завдань державної сімейної політики, для розробки конкретних програм її реалізації та механізмів управління ними.

Отже, вихідними у теоретичній основі дослідження організаційного і правового механізмів державної сімейної політики в Україні є розуміння того, що об'єктом державної сімейної політики є сім'я як соціальний інститут, а її суб'єктами – держава та органи влади усіх рівнів, підприємства, організації та установи усіх форм власності, суспільні організації та соціальні інститути, які відображають інтереси та світогляд різних груп і верств населення, функціонування та діяльність яких безпосередньо впливають на повноцінну матеріальну, культурну і духовну життєдіяльність сім'ї в Україні. Предмет сімейної політики включає сукупність специфічних проблем сім'ї, що характеризує її як соціальний інститут.

Перспективою подальшого дослідження може бути вивчення зарубіжного досвіду удосконалення теоретичних положень, виходячи із практики застосування організаційного та правового механізмів у суспільно-політичних умовах конкретних країн.

Література

1. Про Концепцію державної сімейної політики [Електронний ресурс] : Постанова Верховної Ради України № 1063-14 від 17.09.1999 р. — Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Myrdal A. Nation and Family: The Swedish Experiment in Democratic Family and Population Policy [Text] / A. Myrdal. — N.-Y. : Harper & Brothers, 1941. — 441 p.
3. Kamerman Sheila B. Family Policy: Government and Families in Fourteen Countries [Text] / Kamerman Sheila B., Kahn Alfred J. (Eds.). — N.-Y. : Columbia University Press, 1978. — 522 p.; Kamerman S. B. Family Change and Family Policies in Great Britain, Canada, New Zealand, and the United States [Text] / Kamerman S. B., Kahn A. J. — Oxford : Clarendon Press, 1997. — 463 p.
4. Семья как объект социальной политики [Текст] / отв. ред. М. Г. Панкратова. — М. : ИСИ АН СССР, 1986. — 202 с.
5. Народонаселение. Энциклопедический словарь [Текст] / гл. ред. Г. Г. Меликьян. — М.: Большая Российская энциклопедия, 1994. — 640 с.
6. Семейная политика в СССР в 90-е годы [Текст] : проект гос. прогр. / рук. авт. коллектива А. Г. Вишневский. — М. : [б. и.], 1991. — 50 с.
7. Gauthier A. H. The State and the Family; A Comparative Analysis of Family Policies in Industrialized Countries [Text] / Gauthier A. H. — Oxford : Clarendon Press, 1996. — P. 22.
8. Margueritte B. Pozycja ojca w polityce spoiecznej Unii Europejskiej / B. Margueritte // O godność ojcostwa [Tekst] : Międzynarodowy Kongres (5 – 7 listopada 1999, Warszawa). — Gdańsk : [s. n.], 2000. — S. 353, 354.
9. Barczak K. Polityka parorodzinna w państwie i samorządzie [Zródło elektoniczne] / K. Barczak. — Ścieżka dostępu : <http://polska.lex.pl/NaszeZycie/52/polityka.html>.
10. Kamerman S. B. Rodzina: problemy teorii i polityki / S. B. Kamerman // O polityce rodzinnej: definicje, zasady, praktyka [Tekst] : “Materiały z zagranicy” z. 2, IPiSS. — Warszawa : [b. v.], 1994. — S. 7—27.
11. Дармодехин С. В. Семья в системе социальных отношений современного общества / С. В. Дармодехин // Мир психологии [Текст]. — 2008. — № 3. — С. 170.
12. Елизаров В. В. Семейная политика в СССР и России / В. В. Елизаров // Семья в России [Текст]. — 1995. — № 1/2. — С. 94—109.
13. Кучмаева О. В. Отчет по результатам экспертного опроса “Фамилистика – наука о семье?” [Текст] / О. В. Кучмаева. — М. : НИИ семьи, 1996. — 65 с.
14. Margueritte B. Pozycja ojca w polityce spoiecznej Unii Europejskiej... — S. 353, 354.
15. Barczak K. Polityka parorodzinna w państwie i samorządzie... — S. 7—27.
16. Kamerman S. B. Rodzina: problemy teorii i polityki... — S. 7—27.
17. Антонов А. И. Социология семи [Текст] / А. И. Антонов, В. М. Медков. — М. : Изд-во МГУ, Изд-во Международного университета бизнеса и управления (“Братья Карич”), 1996. — 304 с.
18. Эволюция Семьи и семейная политика в СССР / отв. ред. Вишневский А. Г. — М. : Наука, 1992. — С. 17; 25, 26.

19. Там же. — С. 28.
20. Дармодехин С. В. Семья в системе социальных отношений современного... — С. 170.
21. Пьянов А. И. К вопросу о содержании предметной области государственной семейной политики / А. И. Пьянов // Вестник Ставропольского государственного университета. Социологические науки [Текст]. — 2008. — № 58. — С. 124—127.
22. Климантова Г. И. Государственная семейная политика – важнейшая политическая стратегия современной России / Г. И. Климантова // Семья: XXI век. Проблемы формирования региональной семейной политики [Текст]: анализ. вест. Совета Федерации ФС РФ. — 2002. — № 11 (167). — С. 12.
23. Чеховська І. В. Теоретико-методологічні аспекти дослідження проблем сучасної сімейної політики України / І. В. Чеховська // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право) [Текст]. — 2010. — № 1(48). — С. 230.
24. Об Основных направлениях государственной семейной политики [Электронный ресурс]: Указ Президента РФ № 712 от 14.05.1996 г. — Режим доступа: <http://news-city.info/akty/law-69/tekst-zi-sovet-gosduma.htm>.
25. Мішин А. Державна сімейна політика як цілісна науково-практична система / А. Мішин // Актуальні проблеми державної сімейної політики [Текст]: матер. наук.-практ. конф. — 2010. — № 1/2. — С. 17—22.
26. Чеховська І. В. Теоретико-методологічні аспекти дослідження проблем сучасної сімейної політики України... — С. 230.
27. Ничипоренко С. В. Молодіжна сімейна політика в Україні / С. В. Ничипоренко [Текст]. — Умань: Сочінський, 2011. — С. 28, 29.
28. Вакуленко С. М. Оптимізація сімейної політики в умовах сучасного українського суспільства [Текст]: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. соціол. наук: 22.00.04 “Спеціальні та галузеві соціології” / С. М. Вакуленко. — Х.: [б. в.], 2007. — 20 с.
29. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. — К.: НАДУ, 2011. — Т. 4: Галузеве управління / наук.-ред. кол.: М. М. Іжа (співголова), В. Г. Бодров (співголова) [та ін.] [Текст]. — Одеса: Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, 2011. — С. 514.

L. Pasieka

THEORETICAL BASIS FOR RESEARCH OF ORGANIZATIONAL AND LEGAL MECHANISMS OF FAMILY PUBLIC POLICY IN UKRAINE

The current theoretical basis for research of organizational and legal mechanisms of family public policy in Ukraine is analysed through making precise and supplementing concepts of ‘family policy’ and ‘family public policy’. On the basis of generalization of scientific research of international and domestic scientists, the principles for understanding the object, subject and aim of administrative mechanisms of family public policy, are specified.

Key words: mechanisms of public administration, family, family policy, family public policy.